

RAPUL – UN SPAȚIU DE CONFLUENȚĂ A ARTEI CU PROTESTUL SOCIAL

RAP – A SPACE WHERE ART MEETS SOCIAL PROTEST

CONSTANTIN ȘCHIOPU¹doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice<https://orcid.org/0000-0002-0568-9615>

CZU 316.485.22:784.66

784.66

DOI <https://doi.org/10.55383/amtap.2025.1.24>

În articol este abordat fenomenul muzicii rap, insistându-se asupra motivelor care au determinat apariția acesteia, asupra celor două caracteristici de bază ale ei: muzica rap, ca expresie a realităților sociale, ca platformă de protest, și muzica rap, ca formă de poezie, de artă autentică. Inițial, se face o trecere în revistă a istoricului muzicii rap prin referire la grupuri și nume concrete de rapperi din arealul universal. Textul oferă și o analiză a fenomenului rap din Republica Moldova, urmărindu-se cronologic formarea și dezvoltarea scenei locale de rap. Sunt scoase în evidență temele recurente ale muzicii rap din Republica Moldova – emigrarea, corupția, marginalizarea, suferințele emoționale, mersul pe contrasens al tinerilor etc. Un aspect important abordat vizează stilistica textului cântat/rostit de rapperi. Se aduc în discuție, prin referire la texte concrete, trăsăturile stilistice specifice genului: rimele complexe, repetițiile, jocurile de cuvinte, leitmotivul, alături de funcția cathartică a versurilor. Textul cercetării contribuie semnificativ la înțelegerea rapului nu doar ca un gen muzical, ci și ca formă de rezistență artistică și discurs identitar, în care expresivitatea este dublată de un mesaj social sau psihologic relevant. Se oferă, totodată, o perspectivă echilibrată asupra limbajului vulgar, evitând generalizările și oferind o grilă critică de analiză.

Cuvinte-cheie: hip-hop, rap, rapperi, text, tematică, particularități stilistice, limbaj

The article addresses the phenomenon of rap music, emphasizing the reasons behind its emergence and its two fundamental characteristics: rap as an expression of social realities/a platform for protest, and as a form of poetry and authentic art. It begins with an overview of the history of rap music, referencing specific groups and well-known rappers from the global scene. The text also offers an analysis of the rap phenomenon in the Republic of Moldova, tracing the chronological formation and development of the local rap scene. Recurrent themes in Moldovan rap are highlighted—emigration, corruption, marginalization, emotional suffering, and the youth's counter-current stance, among others. An important aspect discussed is the stylistics of the sung/spoken text performed by rappers. Specific texts are used to illustrate the stylistic features of the genre: complex rhymes, repetition, wordplay, leitmotif, along with the cathartic function of the lyrics. This research significantly contributes to the understanding of rap not only as a musical genre but also as a form of artistic resistance and identity discourse, where expressiveness is paired with a relevant social or psychological message. At the same time, the article offers a balanced perspective on vulgar language, avoiding generalizations and providing a critical framework for analysis.

Keywords: hip-hop, rap, rappers, lyrics/text, thematic content, stylistic particularities, language

Introducere

În era rețelelor sociale și a industriei muzicale globalizate, rapul pare, la prima vedere, doar o formă de divertisment dominată de ritmuri captivante și imagini spectaculoase. Totuși, dincolo de fațada comercială, acest gen muzical păstrează încă o funcție esențială: aceea de canal prin care se exprimă nemulțumirea, critica socială și dorința de schimbare. De la cartierele sărace ale Bronxului din New York până la străzile din București, Chișinău sau Paris rapul rămâne o formă autentică de discurs public, în care artistul devine purtătorul de cuvânt al unei realități ignorate, marcate de polarizare, crize identitare și tensiuni sociale. Totodată, trebuie recunoscut și rolul ambiguu al industriei muzicale,

1 E-mail: schiopu_constantin@yahoo.com

care adesea comercializează suferința și revolta. Astfel, rapul devine uneori produs de marketing, golit de sens, repetând clișee care vând, dar nu mai comunică nimic esențial. Acest contrast între autenticitate și comercializare este o tensiune constantă în cadrul genului și o temă frecventă de reflecție atât în rândul artiștilor cât și al criticilor de artă. În ciuda acestor dileme, puterea rapului de a genera întrebări, de a educa și de a mobiliza este incontestabilă. Într-un spațiu cultural unde adesea discursul public este formal, distant sau filtrat politic, rapul rămâne un canal de exprimare crudă și sinceră. Fie că este difuzat în subsoluri, pe TikTok sau în cadrul festivalurilor internaționale, mesajul său poate răsună puternic: lumea trebuie privită în față, cu toate contradicțiile și durerile ei. Așadar, pornind de la dublul rol al rapului (pe de o parte, ca formă de expresie creativă individuală, iar, pe de alta, ca instrument de rezistență și revendicare socială), în continuare ne propunem să explorăm această formă de exprimare din perspectiva următoarelor întrebări: „Este rapul o formă autentică de artă sau rămâne marginalizată ca o subcultură asociată cu violența și nonconformismul?”, „Care sunt prejudecățile unor medii conservatoare și ce caracteristici ale rapului alimentează criticile și perceperea lui, mai degrabă, ca pe un fenomen antisocial decât ca pe o formă de artă autentică?”, „Ce particularități, în general, și stilistice, în special, ale rapului confirmă dimensiunea lui artistică, dacă ea există ca atare?”. Pentru a răspunde la întrebările puse, vom analiza, din perspectivă tematică și stilistică a tipului de discurs, mai multe texte ale rapperilor din Republica Moldova.

Rapul – expresie a realităților sociale și platformă de protest (istoric)

Raportată la cultura hip-hop, muzica rap are origini mult mai vechi decât cea dintâi. De proveniență engleză, termenul „rap” comportă mai multe sensuri, precum: „a rosti răspicat și viguros”, „a striga la comandă”, „a izbi cu pumnul, cu un băț ceva cu o lovitură bruscă și rapidă” etc. Conform Shorter Oxford English Dictionary, conceptul în cauză, cu sensul de „a rosti răspicat, viguros ori în mod subit”, datează aproape de la mijlocul secolului al XVI-lea (1541) [1 p. 1656]. Harold Wentworth și Stuart Berg Flexner atribuie termenului respectiv sensul de „a discuta, a face cunoștință cu cineva” [2 p. 419]. În dicționarul online *Collins*, cuvântul „rap” este interpretat ca „un gen muzical în care cuvintele nu sunt cântate, ci vorbite într-un mod rapid și cântat” [3 p. 31].

Apărut la sfârșitul anilor 1970 în cartierele defavorizate din New York, fiind o expresie a realităților sociale, a frustrărilor și a identității afro-americane, începând ca parte a mișcării hip-hop, rapul a devenit rapid o platformă pentru protest social, abordând teme, precum rasismul, sărăcia, violența și nedreptatea. Anii '80 marchează un moment de cotitură: casele de discuri descoperă potențialul comercial al acestui nou gen. Primele trupe de succes, *Run-D.M.C.*, *Beastie Boys*, au deschis calea spre popularizare la scară largă. Dar, odată cu această extindere, apare și o tensiune între rapul, ca produs cultural alternativ, și rapul, ca marfă de consum. În anii '90, această scindare este evidentă. Pe de o parte, rapul devine mai dur și politic. Trupele *Public Enemy* (cu Chuck D în frunte), *N.W.A.* din California aduc în fața publicului teme precum brutalitatea poliției, lipsa de perspective pentru tinerii de culoare sau corupția instituțională. Pe de altă parte, apare „gangsta rap”-ul, uneori criticat pentru glorificarea violenței și a stilului de viață criminal. În paralel, se conturează o latură profund lirică și introspectivă, reprezentată de artiști precum Nas, Tupac Shakur sau Lauryn Hill, care combină autobiografia cu reflecțiile filosofice, sociale și culturale. Diversitatea devine trăsătura definitorie a genului. De la narativul de stradă până la poezia urbană și activismul politic, rapul devine un spațiu al experimentului și al rezistenței. G.P. Volceanov, referindu-se la istoricul muzicii rap, lansează ideea că apariția acesteia a fost anunțată de câteva albume semnate de Bo Diddley: albumul vorbit al lui Muhammad Ali, *I Am the Greatest*, lansat în anul 1963, single-ul lui Pigmeat Markham din 1968, *Here Come the Judge*, albumul de debut din 1970 al formației *Last Poets* [3 p 32].

În termeni academici, fenomenul rap a început să fie analizat în anii '90 ai secolului trecut de către mai mulți cercetători din domeniul cultural, sociologic și literar. Printre pionierii acestor studii se numără Tricia Rose, care, în lucrarea sa *Black Noise: Rap Music and Black Culture in Contemporary*

America, definește rapul drept o formă de „rezistență simbolică împotriva marginalizării”, susținând că într-o societate în care minoritățile nu au acces la platforme publice, rapul le oferă un canal de exprimare autentică, prin care își afirmă identitatea, valorile și traumele [4]. Un alt cercetător, Murray Forman, vorbește despre „spațializarea identității” în rap, adică despre modul în care versurile reflectă și construiesc o relație între individ și mediul urban. Conform exegetului, rapul nu este doar o descriere a locului, ci și o negociere a apartenenței, fapt ce-i determină pe rapperi să facă referire la cartiere, străzi sau evenimente concrete, astfel locul devenind parte din discursul identitar [5]. Pe lângă pionierii Tricia Rose și Murray Forman, studiile recente au extins câmpul de cercetare. Jeff Chang, în *Can't Stop Won't Stop* [6], arată cum rapul a evoluat într-un fenomen care redefinește noțiuni de „proprietate culturală” și „identitate transnațională”. Adam Bradley, în *Book of Rhymes* [7], cartografiiază tehnicile poetice ale rapperilor, demonstrând că versurile rap sunt la fel de complexe ca ale marilor poeți moderni. Michael Eric Dyson subliniază rolul terapeutic al rapului, afirmând că, prin articularea traumei și a rezistenței, acest gen muzical funcționează ca psihoterapie comunitară [8]. În egală măsură, dezbaterea privind comercializarea excesivă crește: mulți cercetători avertizează că exploatarea imaginii de „rebel” de către marile case de discuri poate submina mesajele autentice și poate perpetua stereotipuri de violență și consumism ostentativ.

Diversificarea rapului de la stilurile hardcore gangsta rap la forme mai comerciale pop-rap sau rap alternativ a generat dezbateri privind autenticitatea și valoarea artistică a rapului modern, unii considerând că acesta s-a comercializat excesiv, pierzându-și mesajul inițial. Frecvent criticat pentru promovarea unor valori percepute ca negative, precum violența, misoginia, consumul de droguri, supus prejudecăților, rapul continuă să fie marginalizat în unele medii conservatoare, care îl percep, mai degrabă, ca pe un fenomen antisocial decât ca pe o formă de artă autentică.

Rapul din R Moldova: istoric, reprezentanți, tematică și particularități stilistice

În Republica Moldova pionierii rapului moldovenesc au început să se organizeze începând cu mijlocul anilor '90. Unul dintre primii artiști cunoscuți este Kapushon (Marin Crețu), care debuta în 1997 în formații precum: *Lv's Klan* și *Moara Stricăta*, înainte de a-și începe cariera solo. În 2006 se înființează *Green Flava*, primul label rap-based autohton, reunind artiști precum BZAR, Roma, HAM, Gasha și Wave. În februarie 2007 labelul lansează mixtape-ul *Green Flava: Misiunea București-Chișinău*, proiect care pune în evidență colaborarea dintre scena rap din Republica Moldova și cea românească. După 2010, rapul moldovenesc se diversifică: artiști precum *Guz*, *Mani sau Fresh Sly* își lansează albume solo și videoclipuri care devin hituri locale. Trupe și colective (*3DRAP*) transformă studiourile proprii în huburi de producție și recitaluri. Lansat înainte de 2016, festivalul *HipHop ȘAȘa Festa* a devenit o rampă de lansare pentru scena locală. Ediția a II-a (8 octombrie 2016, Teatrul de Vară din Chișinău) a reunit nume de tradiție și tineri promițători, printre invitați numărându-se Kapushon, Guz, Mani, Moostaf și MC Elfunk. Programat pentru 26-27 iulie 2025, la Grădina Botanică din Chișinău, *Black-out Fest* promite să devină primul festival internațional mixt de rap, trap și pop din Moldova, cu două headlinere vest-europene și peste 16 artiști în lineup.

Manifestat, în special, așa cum afirmam mai sus, în al doilea deceniu al sec. XXI, rapul din Republica Moldova tratează o serie de probleme cu care se confruntă tinerii: lipsa de bani, șomajul, emigrarea, ca „salvare”, mersul pe contrasens, curajul de a înfrunta intemperiiile vieții, nocivitatea contextului politic moldovenesc, sentimentul timpului etc. Evocând o realitate dură, autenticitatea experiențelor trăite de artiști și de comunitățile lor, urmărind transmiterea unui mesaj brut și nefiltrat, versurile rapului se remarcă, în primul rând, printr-un limbaj de stradă, presărat cu expresii populare, argouri, cuvinte obscene, expresii sexuale, folosite fie pentru a șoca, fie pentru a exprima aspecte ale realității urbane în mod exagerat. Deși pentru unii acest limbaj este doar o formă de artă autentică, pentru alții el ridică probleme morale și educaționale. În cele din urmă, felul în care este perceput acest tip de limbaj depinde de context, de intenția artistului și de modul în care ascultătorii aleg să interpreteze mesajul

transmis. O analiză a textelor acestor melodii rap a permis clasificarea lor în câteva categorii: a) melodii licențioase; b) melodii parțial licențioase, c) melodii ne-licențioase. Indiferent de categoria din care fac parte, ceea ce apropie aceste cântece este defularea autorilor sătui de sărăcia, mizeria, haosul din țară (în cazul în care ne referim la cântecele cu caracter social-politic) sau frustrările, neliniștile, regretele, dorința de împlinire, conflictul psihologic al acestora (când e vorba de tema iubirii, a singurătății etc.).

În cazul textelor licențioase, nu putem vorbi despre o punere în balanță a caracterului liric și a celui licențios. De cele mai multe ori caracterul licențios prevalează, autorii neputând să ridice obscenul la rang de artă, așa cum a reușit să o facă, de exemplu, întemeietorul esteticii urâtului Ch. Baudelaire. Forma de-a dreptul pornografică de exprimare, de cele mai multe ori, vulgară, se pare, că are rolul de a șoca, de a atrage atenția prin intermediul licențiosului nu atât asupra problemei abordate, cât a preferinței autorilor de a se impune prin obscen. De fapt, aceste cântece rap sunt lipsite de relevanță nu numai artistică, ci și a mesajului. Spre deosebire de ele, textele cu un limbaj mai puțin licențios sunt bazate pe un mesaj, care iese în prim-plan, în detrimentul licențiosului, preluat/utilizat în forma lui rusească (de altfel, cuvintele și expresiile licențioase rusești sunt preferate de autori într-o măsură mult mai mare decât cele românești). Iată un exemplu concludent în acest sens: „Am venit la Chișinău din satul meu să-nvăț ceva/ Și-n loc de oameni buni am dat eu numai peste narcamani./ Suka, mai deștept nu m-am făcut și nici nu-s mai bogat./ Am două diplome-n dulap și două credite de dat./ Pohui, spune-mi că-s țăran și spune-mi că nu-s educat,/ Dar tot din geanta mea de-acasă de la mama ai mâncat („Am venit” – grupul „Satoshi”). Construite pe un flux verbal rapid, necesitând tehnici avansate de dicție și de sincronizare cu instrumentalul, versurile ne-licențioase ale rapului (pentru că acestea ne interesează în mod special), în mare parte, se disting printr-o serie de trăsături stilistice unice, care contribuie la dinamica și expresivitatea lor, precum: a) rimele complexe, adesea interne sau multisilabice, ce asigură ritmicitatea textului; b) repetițiile și refrenele memorabile, ca elemente esențiale cu impact asupra publicului; c) dispozitivele poetice și lingvistice (metafore, comparații) omniprezente, conferindu-i textului o valoare artistică aparte; d) jocurile de cuvinte și dubla semnificație a versurilor prin care se transmit mesaje codificate; e) aliterațiile și asonanțele, ca tehnici fonetice ce creează efecte ritmice puternice. Toate acestea susțin ipoteza că rapul este/ar putea fi considerat o formă de poezie, de artă autentică, având o complexitate stilistică și o capacitate extraordinară de a reflecta realitățile sociale. Un prim-argument al acestei teze este laitmotivul ca particularitate stilistică ce ridică versurile de rap la nivel de poezie: „Da, mama mi-a spus să nu mă deschid/ Să dorm, să mănânc și să m-opresc la timp/ Să nu fiu prea bun, să nu spun ce simt/ Să nu mă consum, dacă nu-s prețuit/ Da, mama mi-a spus, acasă venind,/ Să fiu bucuros, dac-adorm obosit,/ Picioarele să mi le țin pe pământ/ Și să nu arăt nimănui, dacă plâng (fragment, *Satoshi*).

Mai întâi trebuie să menționăm că rapul moldovenesc (*Satoshi, Capushon*) tinde spre o zonă tot mai emoțională, introspectivă și confesivă. Versurile citate sunt o dovadă a celor afirmate. Laitmotivul din versurile de mai sus e legat de formarea unei armuri interioare – o temă frecventă în rapul introspectiv, accentuând ideea de autoapărare („Să nu mă deschid/ Să nu spun ce simt/ Să nu arăt nimănui, dacă plâng”) într-o lume dură, în care vulnerabilitatea poate fi periculoasă fie pe stradă, fie în relații, fie în industrie, într-un oraș (pentru că acestea sunt toposul), care, în versurile cântecului citat, nu e doar un decor, ci un personaj în sine: e rece, grăbit, competitiv. Într-un astfel de mediu „să fii prea bun” sau „să spui ce simți” devine riscant. Dincolo de mesajul încifrat, laitmotivul respectiv joacă și un rol cathartic: eliberarea nu vine prin revoltă, ci prin asumarea durerii („Mama mi-a spus”), ea trebuie interpretată nu ca o scuză, ci ca o explicație. Tinerii din medii similare pot vibra, pentru că sunt reguli pe care și ei le-au auzit, chiar dacă nu au fost spuse exact la fel (nu întâmplător, acest cântec a devenit un șlagăr în rândul tinerilor).

Un alt laitmotiv al acestui cântec, cel al mamei”, plasat la începutul versurilor (o anaforă), creează un ritm emoțional, aproape liturgic. E un mod de a construi o punte între durerea interioară și figura mamei, ca refugiu, de exprimare și a altor stări trăite de eul liric: căință sinceră, vină asumată, durere

mută etc.: „Mamă,/ Tu nu poți s-adormi, dacă nu te-am sunat c-am ajuns / Mânulele tale crăpate îmi spun că n-am ajutat de-ajuns./ Mamă,/ Doar tu știi din care puțin ne puteai îmbrăca/ Să nu rădă lumea – tu poate plângeai, dar cine te întreba?/ Iartă-mă, mamă, că nu dorm și pentru tine/ Și că nu te sun când mi-e bine/ Iartă-mă, timpul în doi e din ce rămâne/ Și-atunci vorbim iar despre mine./ Iartă-mă, că nu pot spune nu, auzi doar scuze tu/ Și că din nou m-au rănit./ Iarăși le-am arătat sufletul./ Iarăși am dat totul./ Și am rămas cu nimic”.

În plan stilistic, laitmotivul respectiv oferă unitate tematică, intensitate emoțională și profunzime confesivă. Versurile se remarcă nu atât prin complexitate formală, cât prin sinceritate brutală și lirism autentic.

Într-un alt text pe tema iubirii (*Căldură pe dos*, interpretat de *Satoshi*) refrenul și post-refrenul sunt punctele de tensiune emoțională între dorința de apropiere și realitatea unei relații eșuate: „Noi n-avem despre ce vorbi. Gata. Pa. Lasă./ Dacă o fi – o fi, dacă nu – nu-mi pasă./ Am inima pusă-n frigider de parc-ar fi acasă/ Ai inima-n husă, e de fier și nu mă lasă./ REFREN: Eu stau, dar nu sunt lângă tine/ Tu iești, dar nu ești doar cu mine./ POST-REFREN 1: Scapă-mă jos, lasă-mă să mă sparg, lasă-mă să pot fi eu/ Sticlă ți-am fost, m-ai umplut fără rost și uscat e gâtul meu”.

Atât refrenul cât și post-refrenul se leagă direct de motivele înstrăinării, a incomunicabilității și a autoprotecției emoționale („inima pusă-n frigider”, „inima-n husă”) și împreună cu acestea devin o explozie de sinceritate, în care nu se mai mimează tăria, ci se cere dreptul la durere și la libertatea de a fi vulnerabil. Mai mult decât atât. Autorul recurge, în același text, la repetiția-laitmotiv, care devine și un simbol cu multiple semnificații: „Căldură pe pat, căldură pe dos, căldură pe lângă,/ Dar rece de tot, dar sete de tot în partea mea stângă./ Deja limitat, mai libidinos, deja tu – nătângă./ Nu față, ci bot, nu mângâi, ci rod, nu dor și nu tângă” (*Căldură pe dos* de *Satoshi*).

O particularitate distinctivă a textelor din melodiile rap este gama de concepte poetice și figuri de stil, fapt ce ne determină să vorbim despre estetica rapului. În textul analizat mai sus înregistrăm câteva metafore destul de expresive și sugestive, cum ar fi: „Am inima pusă-n frigider de parc-ar fi acasă”, „Ai inima-n husă, e de fier și nu mă lasă”. La acestea se mai adaugă și monorima, care creează un efect muzical obsesiv, aproape hipnotic. Repetiția grupului de sunete „-ngă” accentuează disconfortul, frustrarea și ciocnirea emoțiilor. E o rimă grea, apăsătoare, care dă ritm rapid și tensionat, susținând starea de agitație interioară. Versurile citate sunt pline de antiteze, ce denotă contrastul dintre plăcere și respingere („Căldură pe pat [...], dar rece de tot”) și, *totodată, scot în evidență senzațiile corporale contradictorii*. Monorima leagă aceste imagini într-un flux continuu, în care emoțiile contradictorii (dorință, dispreț, respingere) se amestecă fără pauză. Este o formă de descărcare lirică sinceră și lipsită de filtru.

Concluzii

Fenomen sociocultural cu valențe profunde, rapul este o platformă de protest, prin care sunt denunțate abuzuri, inegalități, corupția, violența sistemică și alte forme de opresiune. Acest discurs contestatar transformă rapul într-un canal autentic de comunicare și rezistență, adresat atât autorităților cât și societății în ansamblu. Totodată, tematica variată a rapului – de la sărăcie, identitate, rasism, migrație sau marginalizare până la introspecții personale, aspirații, succes sau relații – demonstrează capacitatea acestui gen de a surprinde complexitatea condiției umane. Prin lirismul său urban, direct și adesea crud, rapul devine o cronică sinceră a vremurilor noastre, dar și o punte între generații și comunități diferite.

Dincolo de funcția sa socială, rapul se afirmă și ca o formă autentică de artă, în care creativitatea lingvistică, ritmul, metafora, jocurile de cuvinte și improvizația sunt elemente esențiale. Astfel, rapperii devin nu doar simpli interpreți, ci adevărați autori care valorifică limbajul în forme originale, inovatoare, capabile să genereze emoție, reflecție și solidaritate. Privit din această perspectivă, rapul trebuie înțeles ca un spațiu de confluență între artă și activism, între estetică și etică, între intimitate și colectivitate – un gen care nu doar reflectă realitatea, ci o și influențează în mod activ.

Referințe bibliografice

1. *Shorter Oxford English Dictionary*. 3rd ed. Oxford University Press, 1970.
2. WENTWORTH, H. and S.B. FLEXNER. *Dictionary of American Slang*. 2nd supplemented edition. New York, 1957.
3. VOLCEANOV, G.P. *Rapul este poezie. O incursiune în cultura hip-hop românească*. București: Tracus Arte, 2022. ISBN 978-606-023-406-7.
4. ROSE, T. *Black Noise: Rap Music and Black Culture in Contemporary America*. Middletown, Conn: Wesleyan University Press, 1994. ISBN 9780819562753.
5. FORMAN, M. *The 'Hood Comes First: Race, Space, and Place in Rap and Hip-Hop*. Middletown, Conn: Wesleyan University Press, 2022.
6. CHANG, J. *Can't Stop Won't Stop*. New York City: St. Martin's Press, 2005.
7. BRADLEY, A. *Book of Rhymes*. New York: Basic Civitas Books, 2009. ISBN 978-0465003471.
8. DYSON, M.E. *Know what I Mean? Reflections on Hip Hop*. New York City: Basic Civitas Books, 2007.